

Dacă mai ai iluzii privind minunile capitalismului fără limite,
probabil că *Moneyland* te va vindeca.

THE GUARDIAN

Oliver Bullough

MONEY LAND

Povestea ascunsă a escrocilor
și a cleptocraților care
conduc lumea

Peștera lui Aladin

Londra are multe fețe, în funcție de persoana cu care se stă de vorbă. Există parada și ceremonia de Schimbare a Gărzilor: soldați îmbrăcați în tunici roșii, cai cu pielea lucioasă și mulțimile care aplaudă frenetic. Aceasta este fața pentru turiști. Există clădirile de oțel și sticlă ale The City – cartierul financiar al Londrei, ocupat de o armată de bancheri și funcționari care roiesc peste poduri dis-de-diminează. Aceasta este fața pentru oamenii de afaceri. Există apoi suburbiile, cu duplexurile lor, cu gardurile vii, drumuri înfundate și parcuri. Aceasta este fața pentru localnici.

Și mai sunt și locuri ca Finchley, în nord-vestul Londrei, și strada aceea scurtă numită Woodberry Grove, unde mașinile erau noi acum un deceniu, iar cele mai apropiate magazine vând bere poloneză și ziare tabloide. Nu este o stradă pe care ai vrea să o vizitezi sau măcar s-o observi, cu excepția cazului în care ai avea un motiv întemeiat să o faci, care este probabil și motivul pentru care Paul Manafort și-a amplasat una dintre companii – Pompolo Ltd. – în casa de la nr. 2.

Potrivit rechizitoriului întocmit de Biroul Consilierului Special, Robert Mueller, Manafort, fostul președinte de

campanie al lui Donald Trump, a mutat aproximativ 75 de milioane de dolari prin diverse conturi bancare offshore*, dintre care o mare parte le-a folosit pentru a cumpăra proprietăți de lux și bunuri exclusiviste. El a câștigat acești bani lucrând în Ucraina, în primul rând pentru fostul președinte Viktor Ianukovici, un personaj extrem de violent, și a fost găsit vinovat de ascunderea lor, dar și de alte infracțiuni conexe de către Agenția de Administrare Fiscală a SUA. Rechizitoriul pregătit cu multă meticulozitate enumera companiile prin ale căror conturi bancare direcționa acești bani și astfel am aflat despre Pompolo Ltd. Societatea Pompolo deținea un cont bancar prin care plătise 175 575 de dolari unei companii din Florida care oferea servicii de divertisment la domiciliu și 13 325 de dolari unui grădinar paisagist din Hamptons în aceeași zi – 15 iulie 2013.

S-ar putea ca asta să fie cam tot ce a făcut vreodată firma Pompolo. Ea fusese înființată cu doar trei luni înainte și a fost dizolvată de către Companies House** a Regatului Unit un an mai târziu, lucru care se întâmplă în mod automat în cazul în care o companie nu depune actele necesare. Venisem pe strada Woodberry Grove nr. 2 să caut adresa la care își avea presupusa bază de operațiuni societatea Pompolo Ltd. Era o destinație neinteresantă, o clădire de birouri cu două etaje, din cărămizi

* *Offshore* înseamnă, în traducere liberă, „în/din larg“ sau „(de) pe mare“, dar, prin extensie, termenul a căpătat sensul de „extrateritorial“, „din străinătate“, „din afara țării“. (*N. trad.*)

** Companies House este o secție a Departamentului Britanic pentru Comerț, Inovare și Competențe, care se ocupă de reglementarea și înregistrarea parteneriatelor și companiilor cu răspundere limitată din Regatul Unit. (*N. trad.*)

de culoare roșie, dintre care unele suprapuse cu stuc bej. Țiglele păreau să fie ținute laolaltă de grămezi de mușchi, iar ramele ferestrelor erau vopsite într-o culoare atât de închisă, încât abia dacă puteai recunoaște lemnul din care erau făcute. Pe una dintre lateralele ușii era un șir de sonerii montate una sub alta. Am sunat la una dintre ele și am fost întâmpinat de un om de vârstă mijlocie, cu accent de Africa de Sud și cu un tricou decolorat care promova trupa engleză de *heavy metal* Iron Maiden. Bărbatul m-a poftit înăuntru. Nu prea știam la ce să mă aștept din partea unui loc care fusese utilizat ca joncțiune în instalația financiară folosită de Manafort pentru a extrage bani din Ucraina și a-i injecta în bunuri de lux din New York și Virginia, dar îmi imaginasem ceva mai interesant decât un birou ordonat, plictisitor, cu un covor de un gri instituțional și un poster de instruire a lucrătorilor cu privire la modul corect de a sta la computer pentru a evita deteriorarea spațelului. Cât am așteptat să apară șeful fanului trupei Iron Maiden, am ascultat două femei bârfind despre planurile lor de weekend și am încercat să arunc o privire spre birourile lor despărțite de paravane. Din păcate, șeful nu era disponibil și am plecat de acolo doar cu o adresă de e-mail (răspunsul său, atunci când a venit, includea o negare a oricărui delict și spunea pe un ton plin de exasperare: „Nu sunt în postura de a spune ce anume motivează «oamenii ca Manafort», așa că mi-e teamă că va trebui să trageți singur concluziile.“) ca recompensă pentru cele 15 minute de mers pe jos cât făcusem de la stația de metrou până pe strada Woodberry Grove.

Există două moduri în care poate continua această poveste. Primul ar fi să renunț la Pompolo, declarându-l

un punct mort, și să mă concentrez în schimb asupra lui Manafort, asupra portofoliului său de clienți sordizi, a manevrelor sale imorale și apetitului său remarcabil pentru bunuri de lux. Al doilea ar fi să mă întorc pe strada Woodberry Grove nr. 2 și să încerc să aflu de ce Pompolo – o companie cu acces la sume importante de bani – și-ar stabili sediul într-o zonă complet neremarcabilă dintr-un colț demodat al Londrei.

Este ușor de înțeles de ce majoritatea ziariștilor ar prefera prima abordare. O poveste despre jachete din piele de struț și condominii de lux, despre modul în care Manafort a spălat reputația a zeci de politicieni și oligarhi detestabili este mult mai convingătoare decât una care descrie urâta arhitectură instituțională britanică. Dar a doua abordare generează mai multă satisfacție, pentru că, dacă putem înțelege ce legături sunt între Manafort și Woodberry Grove, ajungem să întrezărim ce se află în spatele celebrităților și care sunt mecanismele ascunse ale sistemului financiar din lumea neștiută pe care eu o numesc „Moneyland“.

Rechizitoriul împotriva lui Manafort și a asociatului său, Rick Gates (pe numele căruia era înregistrată societatea Pompolo), a dezvăluit nu doar existența societății Pompolo, ci și a companiilor din statul caraibian Saint Vincent și Grenadine și din Cipru, precum și din statele Virginia, Florida, Delaware și New York. Iar aceste companii aveau mai multe conturi bancare, teoretic independente unele de celelalte, dar, în realitate, conectate prin intermediul proprietarilor lor comuni și secreți. Aceștia mutau banii de la unul la altul într-un dans neîncetat și năucitor, ale cărui tipare sunt mult prea complicate pentru

a fi înțelese chiar de mulți experți. Încercarea de a descifra complexitatea aranjamentelor financiare dintre toate aceste entități necesită munca unei întregi echipe de profesioniști însărcinați cu aplicarea legii. Este o misiune imposibilă pentru un neinițiat.

Manafort și Gates au exploatat acest sistem timp de un deceniu sau mai mult, dar nu ei sunt cei care l-au creat. Nu ei sunt cei care au căutat locația de pe strada Woodberry Grove nr. 2, și nici cei care au decis să o transforme în baza lor de operațiuni. Acest lucru a fost făcut în locul lor de o întreagă industrie de oameni care permit comiterea infracțiunilor de către unii ca ei, oameni care au bani de ascuns. Adevăratul chiriaș al clădirii de birouri din Finchley este A1 Company Services, care înființează societăți pentru clienții săi și le oferă o adresă poștală. A1 Company Services este emblematică pentru ceva mult mai mare decât un scandal politic, chiar și unul de dimensiunile acestuia. Această organizație reprezintă un sistem care aduce lumea la sapă de lemn, ascunzând secretele celor bogați și puternici.

Secretele lui Manafort erau atât de bine protejate, încât, dacă Robert Mueller nu ar fi început să-l investigheze pe fostul președinte de campanie al lui Trump, este aproape sigur că ar fi scăpat nepedepsit pentru infracțiunile pe care le-a comis. Și gândul acesta este îngrijorător, pentru că există mulți alții care folosesc exact același sistem. Casa nr. 2 de pe strada Woodberry Grove este sau a fost locul în care și-au avut sediul mii de alte companii – 16551 cu totul, potrivit unei baze de date –, la fel ca adresele pe care Manafort le utiliza în Grenadine și în Cipru, ca să nu mai vorbim de cele din Statele Unite.

Majoritatea oamenilor îl consideră pe Paul Manafort important doar pentru faptul că a dezvăluit corupția din jurul alegerii lui Donald Trump. Dar, de fapt, legătura sa cu Trump deschide din greșeală o fereastră către ceva mult mai mare – un sistem obscur de care puțini dintre noi sunt conștienți. Este un sistem care, în mod tacit, dar eficient, sărăcește milioane de oameni și subminează democrația, ajutându-i pe dictatori să-și jefuiască țările. Și putem afla mai multe despre această lume aruncând o privire spre unul dintre cei mai importanți clienți abonați la serviciile lui Manafort: Viktor Ianukovici, fostul președinte al Ucrainei.

Ianukovici a condus Ucraina timp de patru ani, din 2010 până în 2014, perioadă în care s-a îmbogățit și și-a falimentat țara. În cele din urmă, ucrainenii s-au săturat, și mii de oameni au protestat pe străzi în iarna rece dintre 2013 și 2014, până când Ianukovici a fugit. Bogățiile pe care le-a lăsat în urmă l-au dezvăluit ca pe un om cu gusturi atât de baroce, încât îl făcea să pară cumpătat până și pe Manafort. Terenurile vaste ale domeniului din jurul palatului său de la Mezhyhirya includeau grădini acvatice, un teren de golf, un templu neogrecesc, un cal de marmură pictat cu un peisaj toscan, o colecție de struți, un teren închis folosit pentru vânătoarea mistreților, precum și cabana de lemn cu cinci etaje, unde își desfășura simțurile pentru tot ce era excesiv și vulgar. Acesta era un templu al lipsei de gust, o catedrală a kitschului și întruchiparea excesului.

Toată lumea știa că Viktor Ianukovici este un infractor, dar nimeni nu cunoscuse vreodată amploarea jafului pe care îl comisese. Într-o vreme în care starea financiară

a ucrainenilor obișnuiți stagna de ani buni, el acumulasese o avere în valoare de sute de milioane de dolari, la fel cum făcuseră și cei mai apropiați prieteni ai săi. Avea mai mulți bani decât ar fi putut avea nevoie vreodată, mai multe comori decât puteau încăpea în reședințele sale.

Toți șefii de stat au palate, dar, în mod normal, ele aparțin guvernului, nu lor. În rarele cazuri – cum este cel al lui Donald Trump, să zicem – în care palatele sunt proprietăți private, acestea au fost, în general, dobândite înainte ca politicianul să dobândească funcția de președinte. Cu toate acestea, Ianukovici își construise palatul în timp ce trăia dintr-un salariu de la stat și, tocmai de aceea, protestatarii s-au adunat pentru a-i vedea vasta cabană de lemn. S-au minunat văzând edificiul clădirii principale, fântânile, cascadele, statuile și fazanii exotici. Localnicii întreprinzători le închiriau vizitatorilor biciclete. Domeniul era atât de vast, încât nu exista nicio altă modalitate de a-l vizita pe tot fără a fi epuizat, și le-a luat revoluționarilor zile întregi să exploreze toate colțurile acestuia. Garajele erau un soi de peșteră a lui Aladin, plină de comori din aur, unele dintre ele probabil neprețuite. Revoluționarii i-au chemat pe curatorii Muzeului Național de Artă din Kiev să ia toate bunurile înainte ca acestea să fie distruse, să le păstreze pentru națiune și să le expună spre luare aminte.

Erau grămezi de sfeșnice pictate cu aur, pereți acoperiți de portrete ale președintelui. Erau statui ale unor zei greci, iar pagodele orientale cu decorațiuni complexe aveau inserții de fildeș sculptat. Erau zeci de icoane, colecții de antichități, între care se aflau puști vechi, săbii și securi. A fost găsit un certificat prin care Ianukovici era declarat „vânătorul anului” și niște documente prin

care era informat că numele său fusese dat unei stele în onoarea sa, iar cel al soției sale, altei stele. Unele dintre obiecte au fost expuse alături de cărțile de vizită ale oficialilor care le dăruiseră președintelui. Ele fuseseră oferite drept tribut conducătorului: plăți în avans prin care respectivele persoane se asigurau că rămân în grațiile lui Ianukovici și că, astfel, își pot continua escrocheriile prin care se îmbogățiseră.

Într-o vitrină, era expus un volum cu un semn care indica faptul că acesta era un cadou de la ministerul finanțelor. Era un exemplar al volumului *Apostolul*, prima carte tipărită în Ucraina, din care probabil că mai există doar 100 de exemplare. De ce i se păruse ministerului finanțelor că acesta este un cadou potrivit pentru președinte? Cum și l-a putut permite ministerul? Și, oricum, de ce i-a oferit ministerul finanțelor un astfel de cadou președintelui? Cine a plătit cadoul? Nimeni nu știa. Printre o mulțime de obiecte ieftine din ceramică, a fost găsită și o vază Picasso rafinată, de proveniență necunoscută. Un dulăpior adăpostea un ciocan și o seceră din oțel care odinioară îi fuseseră oferite cadou lui Iosif Stalin de către Partidul Comunist Ucrainean. Cum ajunseseră acestea în garajul lui Ianukovici? Poate că președintele nu găsisese alt loc în care să le pună?

În scurt timp, coada de la poartă s-a extins de-a lungul drumului. Oamenii care așteptau păreau veseli și înaintau încet pentru a dispărea apoi în spatele frontonului decorat cu piatră mărunță al muzeului. Când ieșeau din muzeu, păreau cătrăniți. În hol, chiar la ieșire, era o carte pentru comentarii. Cineva trăsese concluzia foarte frumos: „De cât poate avea nevoie un om? Oribil. Mi-e greață.“

Și acesta era doar începutul. Zilele care au urmat revoluției au fost anarhice, în cel mai bun mod posibil, în sensul că nicio persoană în uniformă nu te împiedica să-ți satisfaci curiozitatea, și am profitat de această situație invadând cât mai multe dintre bârlogurile ascunse ale vechii elite. Una dintre călătoriile mele m-a purtat spre inima unei păduri de lângă Kiev. Anton, un revoluționar cu care mă împrietenisem, a oprit mașina în fața unei porți, a pășit spre marginea drumului, a intrat în tufișuri, a cotrobăit după ceva, apoi a ridicat în aer ce găsisse. „Cheia paradisiului“, a spus el cu un zâmbet în colțul gurii. A descuiat poarta, s-a urcat din nou la volan și am trecut cu mașina mai departe.

În dreapta, se vedea suprafața strălucitoare a lacului de acumulare al orașului Kiev, unde apele îndiguite ale fluviului Nipru se adunau într-o mare interioară mărginită de zone de stufăriș. Apoi era o potecă de acces îngustă peste un iaz, lângă un mic hangar de ambarcațiuni, unde se afla și un doc. Niște rațe se agitau în jurul unor căsuțe de lemn de pe niște insulițe plutitoare. În cele din urmă, Anton a oprit mașina în dreptul unui mic sens giratoriu din fața unei case mari din bușteni, cu două etaje. Aici venea Ianukovici împreună cu vechii lui prieteni sau cu noile lui iubite atunci când dorea să se relaxeze.

Anton venise aici cu fiica sa în primele ore după ce președintele fugise din capitală, în februarie 2014. Condusese de-a lungul drumului imaculat până la poartă, unde le spusese polițiștilor că vine de la revoluție. Aceștia îi dăduseră cheia și-l lăsasera să treacă. Acum, Anton deschise ușa și o luă înainte pentru a mă conduce. Nu se schimbase nimic: masa lungă cu cele optsprezece scaune ale

căror perne fuseseră umplute exagerat de tare rămăseseră așa cum le găsisese, la fel și masa de masaj din marmură încălzită. Pereții erau decorați pe alocuri cu nuduri în stil sub-impresionist de proastă calitate – genul de tablouri pe care le-ar fi pictat Pierre-Auguste Renoir dacă ar fi trecut la stilul ușor pornografic. Podeaua era din scânduri rașchitate dintr-un lemn tropical de esență tare, iar pereții, de un galben ca acela al semințelor de susan, erau din bușteni de lemn de esență moale, în secțiuni pătrată, lăsați nefinișați în mod deliberat. Nu existau cărți.

Oricât de ciudat ar părea, băile au fost cele care m-au impresionat cel mai mult. Casa avea nouă televizoare, iar două dintre ele erau poziționate pe peretele din fața toaletei, la înălțimea scaunului de toaletă. Era o tușă extrem de personală și intimă: președintele Ianukovici era o persoană căreia îi plăcea să se uite la televizor și avea nevoie să-și petreacă perioade lungi pe toaletă. În timp ce cetățenii Ucrainei mureau timpuriu și munceau din greu pentru un salariu de subzistență, în timp ce drumurile țării se destrămau și oficialii ei o prădau, președintele era preocupat să se asigure ca nu cumva constipația să-l împiedice să se bucure de programele sale de televiziune preferate. Pentru mine, aceste două televizoare au devenit mici simboluri a tot ceea ce a mers prost nu doar în Ucraina, ci și în toate țările foste sovietice în care lucrasem.

Uniunea Sovietică s-a destrămat când aveam 13 ani și am fost foarte gelos pe toți cei care fuseseră suficient de mari pentru a trăi cu adevărat acea experiență. În vara anului 1991, când partizanii înrăiți ai sistemului de la Moscova au încercat, dar nu au reușit, să restabilească vechea ordine sovietică în țara lor, eu eram într-o vacanță

cu familia în zona muntoasă a Scoției, unde am petrecut zile întregi încercând să înduplec cumva radioul să capteze semnalul pierdut printre munți pentru a afla ce se întâmplă. Până să ni se termine vacanța, lovitura de stat eșuase și o nouă lume lua naștere. Francis Fukuyama, care anterior fusese un istoric realist, a declarat atunci că acela e sfârșitul Istoriei. Întreaga lume avea să fie liberă. Băieții buni câștigaseră.

Eram nerăbdător să văd ce se întâmplă în Europa de Est și am citit sute de cărți scrise de cei care ajunseseră acolo înaintea mea. În perioada în care eram la universitate, mi-am petrecut verile lungi rătăcind prin țările anterior interzise, membre ale vechiului Pact de la Varșovia, delectându-mă cu reunificarea Europei. La absolvire, majoritatea colegilor mei aveau liste cu locuri de muncă care-i așteptau, dar nu și eu. În schimb, în septembrie 1999, m-am mutat la Sankt Petersburg, cel de-al doilea oraș ca mărime din Rusia. Eram plin de emoție, îmbătat de posibilitățile transformării democratice și de înflorirea unei noi societăți. Eram atât de captivat de moment, încât nu mi-am dat seama că deja îl ratasem, asta în cazul în care chiar a existat vreodată. Cu trei săptămâni înainte ca avionul meu să aterizeze pe Aeroportul Pulkovo, un fost spion obscur, pe nume Vladimir Putin, devenise prim-ministru. În loc să scriu despre libertate și prietenie, în următorul deceniu m-am trezit făcând reportaje despre războaie și abuzuri, devenind paranoic și făcând obiectul hărțuirii. Istoria nu ajunsese la linia de finiș, ci, mai degrabă, se accelerase.

Până în 2014, când m-am trezit contemplând toaletele prezidențiale, scrisesem deja două cărți despre fosta URSS.

Prima, care s-a născut din nefericirea pe care am văzut-o în și în jurul Ceceniei, descrie popoarele din Caucaz și eșecurile lor repetate în a-și asigura libertățile după care tânjeau. Cea de-a doua e chiar despre etnicii ruși și despre modul în care alcoolismul și disperarea le-au subminat însăși existența continuă ca națiune. La baza ambelor cărți, deși neabordată (după cum îmi dau seama acum) de către niciuna dintre ele, a stat o întrebare: ce a mers prost? De ce visurile din 1991 nu au reușit să devină realitate? Și această întrebare mi-a venit în minte oarecum forțat, pe când mă aflam în baia privată din cabana de vânătoare a șefului de stat exilat al Ucrainei: de ce toate aceste națiuni au câștigat nu libertate și prosperitate, ci politicieni cărora le-a păsat mai mult de confortul defecăției lor decât de bunăstarea națiunilor pe care le conduc?

Pentru că Ucraina nu a fost un exemplu izolat. Un showroom Bentley, aflat la 800 de metri de Kremlin, vindea mașini care valorau sute de mii de dolari, iar presa rusă se lăuda că e cea mai aglomerată reprezentanță a brandului de lux din lume. La o distanță de numai câteva ore de călătorit – și acest lucru se întâmpla deja în era telefoanelor iPhone –, am întâlnit într-o zi un om care s-a oferit să-mi dea tot terenul pe care-l deține la schimb cu telefonul meu Nokia. În Azerbaidjan, președintele Ilham Aliyev a însărcinat-o pe Zaha Hadid, probabil cea mai renumită arhitectă din lume la acea vreme, să construiască un muzeu spectaculos și complex în onoarea răposatului său tată (și predecesor ca președinte) într-o locație excelentă din centrul capitalei Baku. Mii dintre cetățenii Azerbaidjanului încă trăiau în centre improvizate pentru refugiați, așa cum se întâmpla de când își pierduseră casele într-un război

cu Armenia cu două decenii în urmă. În Kârgâzstan, președintele a creat o iurtă cu trei etaje în care putea poza drept lord nomad călare din vechime, în timp ce locuitorii capitalei sale încă mergeau la cișmelele de apă comunitare pentru a se aproviziona cu apă.

În Ucraina, Ianukovici și clica sa de guvernământ au condus din umbră o operațiune de stat care a funcționat alături de aparatul oficial al guvernului. În loc să guverneze, au furat. Atunci când trebuiau plătite taxe, ei luau mită pentru a-i ajuta pe unii să le evite. Atunci când se emiteau permise sau autorizații, ei le acordau prietenilor lor. Atunci când afacerile erau înfloritoare, ei trimiteau poliștii să ceară bani pentru protecție. Oficialii statului lucrau pentru statul din umbră, neglijându-și îndatoririle reale în favoarea carierelor lor secundare mult mai profitabile. Ucraina avea 18 500 de procurori care operau asemenea unor soldați pentru un *don* mafiot. Dacă decideau să te ducă în fața instanței, judecătorul făcea ceea ce îi spuneau ei să facă. Cu întregul sistem judiciar de partea lor, oportunitățile celor din interior de a face bani erau limitate doar de imaginația lor. (Misiunea lui Manafort a fost să-l prezinte pe Ianukovici Occidentului ca pe un om de stat, ca și cum nimic din toate acestea nu se întâmpla.)

Să luăm medicamentele, de exemplu: guvernul a cumpărat medicamente de pe piața liberă pentru un sistem de sănătate care avea datoria constituțională de a oferi servicii medicale gratuite tuturor celor care aveau nevoie de ele. Orice companie care îndeplinea standardele relevante a avut practic dreptul să participe. În realitate, oficialii au găsit nenumărate modalități de a exclude pe oricine nu era pregătit să-i plătească. Ei descalficau dosare pentru că erau

scrise cu fontul greșit sau dacă semnătura din partea de jos a documentului era prea mare sau prea mică sau pentru orice alt motiv pe care-l puteau inventa. Companiile excluse puteau face contestație, dar pentru asta era nevoie să meargă în instanță, care constituia o altă parte a sistemului corupt, prinzându-i astfel și mai tare în capcana escrocheriilor, astfel încât unele companii nici nu se mai deranjau să ia parte la procedură din capul locului. La urma urmei, în cazul în care făceau tam-tam, ar fi fost hărțuite la nesfârșit de vreuna dintre cele câteva zeci de agenții de stat mandatate să efectueze inspecții neanunțate: pentru respectarea reglementărilor privind prevenirea incendiilor, pentru respectarea normelor de igienă și așa mai departe. Asta însemna că piața medicamentelor era dominată de prietenii birocratilor, prin intermediul unor companii intermediare dubioase, înregistrate în străinătate, care conspirau una cu alta și cu cei din interiorul sistemului pentru a crește prețurile. Comerțul cu medicamente respecta litera legii ucrainene, dar tot a adus profituri mari oamenilor de afaceri și oficialilor care îl dominau.

Ministerul Sănătății a ajuns să plătească mai mult decât dublu față de cât era necesar pentru antiretrovirale, medicamentele necesare pentru a ține sub control HIV și a-l împiedica să provoace apariția SIDA la persoanele infectate cu acest virus – în ciuda faptului că Ucraina înregistrează cea mai mare creștere din Europa în ceea ce privește epidemia de HIV. Când agențiile internaționale au preluat achizițiile după revoluție, au reușit să reducă costul medicamentelor împotriva cancerului cu aproape 40% fără a compromite calitatea medicamentelor. Anterior, toți banii intrau în buzunarele oficialilor.

Moneyland presupune o nepăsare totală față de proveniența banilor. Dictatori, traficanți de carne vie, promotori ai războiului, toți sunt bineveniți în acest plan privilegiat. *Moneyland* este o lectură crucială pentru oricine vrea cu adevărat să înțeleagă cum funcționează lumea. Pentru început, este o lectură *distractivă*.

QUARTZ

După ani de cercetare exhaustivă, Bullough, prin *Moneyland*, nu oferă doar o listă de detalii ce acoperă continente, ci lansează și o polemică despre pericolele unui cancer global care trebuie dezvăluit și combătut. Domeniul de aplicare al acestui cancer sunt banii ascunși.

THE NEW YORK TIMES

O investigație revelatoare despre locurile unde se ascund banii negri. Cei care studiază economia modernă, ca să nu mai vorbim de politicieni și de națiuni scoase la vânzare, vor găsi munca lui Bullough fascinantă.

KIRKUS REVIEWS

